

DELAVSKI

Delavski Obzornik

Letnik II.

V Ljubljani, 4. junija 1936

Štev. 8-9a

Izhaja vsako drugo soboto. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in uprava: Ljubljana, Osojna pot 3/II. (Na Osojah, Ulica na Grad). — Za konzorcij in uredništvo odgovarja Rudolf Rojc, Ljubljana. Poštni čekovni račun št. 17.080.

Naročnina: mesečno Din 2.—, četrletno Din 5.—, polletno Din 10.— letno Din 20.—; za inozemstvo: mesečno Din 4.—, letno Din 40.—. — Tiskajo J. Blasnik nast., Univ. tiskarna, litografija in kartonaža d. d. v Ljubljani. Odgovoren L. Mikul.

Kaj pišejo delavci iz obratov

Količevo

Ker že dolgo ni nobenega glasu od nas, naj bo meni dovoljen ta skromni prostorček, da vam povem, kako živimo.

Na Količevem stoji ponosna tovarna za papir in lepenko, last gospoda Bonača. V tej tovarni je zaposlenih okoli 200 delavcev. Delavstvo te tovarne se je lansko leto organiziralo. Toda predno se je organizacija ustanovila, je imelo delavstvo težak boj, kajti stavkati je moralo kar 9 tednov, da je gospod Bonač dopustil, da se sme delavstvo v njegovi tovarni organizirati.

Gospodarji te tovarne se pa kar ne morejo prilagoditi temu, da so delavci organizirani in hočejo organizacijo razbiti.

Pred 3 tedni je podjetje vrglo na cesto delavca, z obdolžitvijo, da vrši namenoma sabotazo v tovarni, kar pa še daleč ni res. Res pa je, da tega delavca ni maral mojster-tujec. Ker ni bil po volji tujcu, je moral iti na cesto, in to s tako grdo obdolžitvijo.

Količan.

Cesta Celje — Pečovnik

Delavci zaposleni pri gradnji ceste Celje-Pečovnik, pozdravljamo »Delavski Obzornik« in pošiljamo 48 Din za tiskovni sklad.

Zaposlenih nas je 20 delavcev in zaslužimo od 3.50 Din do 2 Din na uro. Podjetje ne pozna zakona o osemurniku. Delamo 10 ur dnevno. Zaposlilo bi se lahko še večje število delavcev, a merodajni faktorji ne poznajo brezposelnosti. Treba bi bilo poslati komisijo, ki bi naredila potrebne načrte in delo bi se razmahnilo v velikem obsegu.

Velenje

V nedeljo, dne 17. maja se je vršil tukaj zelo dobro obiskan shod rudarjev, sklican po zvezi rudarjev Jugoslavije. Poročal je s. Arh iz Zagorja in je njegov govor delavstvo v celoti odobraval. Vendar pa bi želeli, da bi se sodrug Arh prejel na članskem sestanku domenil z delavstvom o čem in kako naj na shodu govori, da bi slišal mnenje vseh, ne pa samo nekaterih, kajti shod ima ta namen, da se javnost informira in da se jo pritegne k sodelovanju kolikor je to pač možno. V gotovih konkretnih slučajih je to možno, še več; celo neobhodno potrebno je! Če pa je shod sklican le na osebno iniciativno ali željo, po-

tem nima smisla in je ali navadno predavanje ali pa mlatenje prazne slame. Le takrat ima pomen, kadar ga zahteva vse delavstvo in ko služi zato, da se pritegne v borbo ali akcijo tudi ostalo, ne direktno interesirane kroge. Shod, ki se je vršil pri nas, kot sem že gori povedal, sicer ni bil sklican na željo vsega delavstva in tudi ni imel tega namena, kot sem pisal malo prej o njem, to je, da se pritegne vse v akcijo, želel bi pa in ne samo jaz, tudi drugi to žele, da se drugič povpraša za mnenje vse delavstvo, in ne samo posameznike, kajti sloga jači, nesloga tlači! Želeli bi, da se kmalu skliče članski sestanek, na katerem naj bi se uredili vsi nesporazumi, ki so še med nami, kar se tiče organizacije. Kar je bilo, naj se pozabi, gleda naj se vedno le v naprej, ne pa nazaj! Dosti stvari nas čaka in pridno bomo morali delati, da jih bomo rešili tako, kot je dobro za nas vse, potrebni smo pa tega vsi, saj smo menda vsi ljudje in vsi smo krvavi pod kožo.

Družnost!

Ljubljana

Sezonski delavci v Ljubljani in okolici smo se končno zavedli, organizirali smo se skoraj 100%no. Borimo se za sklenitev tarifne pogodbe z delodajalci. Naš »Savez Gradjevinara«, odnosno naša podružnica za Ljubljano in okolico je izdelala osnutek tarifne pogodbe, v kateri zahtevamo povišanje plač, uveljavljanje zakona o zaščiti delavcev, ki se je doslej kršil na celi črti, dalje obrtnega zakona, v kolikor prihaja v poštev za pomožno osebje, in ureditev delovnega razmerja sploh. Naša podružnica je razposlala osnutek te tarifne pogodbe 28 podjetnikom in jih povabila na anketo, katera se je vršila 22. maja ob 10. uri dopoldne v knjižnici banske palače na Bleiweisovi cesti. Poleg delavske delegacije, zastopnikov Delavske zbornice, Strokovne komisije, se je vabilu odzvalo le 11 podjetnikov. Slednji se nikakor niso mogli vživeti v misel, da bi si pustili vezati roke s kako kolektivno pogodbo. Delavska delegacija je nato izjavila, da, ako ne mislijo pokazati resne volje, da se prične konkretno razpravljati o posameznih točkah osnutka tarifne pogodbe, je primorana, da zapusti dvorano. Končno so gospodje poslodavci ponudili minimalne postavke (to je minimum izpod katerega ne bi plačali). Za nekvalificirane 2.75 Dni. Za kvali-

ficirane 4.50 Din, kot začasno postavko, (do popolne ureditve spora glede tarifne pogodbe). Delavska delegacija je to ponudbo odločno odbila. Predlog, da bi se pogajanja vršila prihodnji teden, je delavska delegacija vzela na znanje, s pripombo da bo o poteku te ankete poročala delavstvu, katero naj potem nadalje odloča. Drugi dan, to je v soboto se je vršil informativen shod za vse ljubljansko okoliško delavstvo, na katerem je kot referent poročal S. Bricelj o poteku ankete.

Akcija za razširitev Ljubljanske bolnice na Jesenicah

Prejšnji teden so se sestali predstavniki in delegati vseh jeseniških in javorniških delavskih, stanovskih, kulturnih in humanitarnih društev in ustanov. Razpravljali so o skupni akciji za razširitev ljubljanske bolnice in za zgraditev omrežja bolnic po Sloveniji. Imenovano akcijo so vsi navzoči pozdravili in pripoznali za prepotrebno in so tudi sklenili, da bodo to akcijo propagirali in povsod razširjali zahtevo po odpravi tega kulturnega in socijalnega zla z našega narodnega telesa.

Razveseljivo je, da so se tej akciji pridružila vsa tukajšnja društva in ustanove. To je tudi nujno potrebno, ako iskreno želimo tej akciji tudi uspeh. Vprašanje, oziroma zahteve po razširitvi ljubljanske bolnice, zadeva celotno slovensko ljudstvo, je za nas splošnega socijalnega, gospodarskega in kulturnega značaja in je potrebno, da to akcijo podpira vsa slovenska javnost, ki nima svoje slovenske narodnosti samo na jeziku.

Sklenjeno je bilo, da se v najkrajšem času skliče javno zborovanje, da se tako informira in zainteresira za to zadevo vsa javnost Jesenic in okolice.

Potrebno je, da to akcijo, ki stremi po odpravi gospodarske in socijalne zapostavljenosti Slovenije, vsa slovenska javnost podpre.

Jesenice, 21. maja 1936.

Hrastnik

Iz Hrastnika nam poročajo: V januarju se je delalo 16 šihrov. V februarju 14, v aprilu 12 in v maju 10 šihrov. V najboljšem slučaju so ti šihri plačani po Din 37, kar znese 370 dinarjev na mesec. Od tega se odtegne za razne fonde, davke itd. okrog 120.— Din. Ostane še 250 dinarjev. To še za samca ni kaj šele za 5—7 člansko družino. To zado- stuje komaj za hrano.

Tudi nismo zadovoljni s postopanjem nekega paznika. Za vsako malenkost kaznuje s 5, 10 ali 20 Din, če mu je pa še to premalo pa z enim dnevom prisilnega dopusta, kar znesse v kopaški kategoriji 37 Din. Tudi želimo, da z nami lepše občuje.

Rudarjev je zelo veliko neorganiziranih. Bi bilo potrebno, da bi se vsi bolj zanimali za delavske organizacije.

Iz Hrastnika nam poročajo: 11. V. 1936 je sklicala Zveza rudarjev Jugoslavije shod, na katerem je poročal sodr. Arh, ki je orisal situacijo, glede nabave premoga državnim železnicam. Poročal je o ukrepih strokovne organizacije, II. rudarske skupine, raznih akcijskih odborov in raznih oseb. delegacij ter Delavske Zbornice. Dalje je poročal o stanju gospodarstva sploh, posebno pa še našega rudarstva. Povdaril je, da znaša plača 6—10 članske družine maksimum 150—250 dinarjev. — Sodr. Bedenik je poročal o smernicah dela, ki so bile sprejete na konferenci 4. V. v Trbovljah, ki je bila sklicana na pobudo Z. R. J. in II. rudarske skupine. — Ob vsestranskem razmotrivanju nujnosti konference je bil sprejet predlog, da se izvoli nov akcijski odbor, kateri naj s pomočjo sodr. medstrok. odborov rešuje vsa v to področje spadajoča aktualna vprašanja. — Sodr. Malovrh, preds. obč. Hrastnik je poročal, da je tudi občina pokrenila akcijo za svoje brezposelne in polbrezposelne občane. Interveniral je tudi na sreškem načelstvu in na banski upravi.

Celje

Prejeli smo dopis iz Celja: Dne 25. V. smo imeli brezposelni sestanek pred mestno občino, od koder smo poslali deputacijo k obč. predstojništvu, ki je izposlovala takojšno denarno pomoč od 20—30 Din na osebo in pa obljubo, da bo večina zaposlena s 1. VI. 1936. (Dopisa nismo mogli priobčiti v celoti).

(Iz dopisa) Delavci pri gradnji ceste v Pečovniku, graditelj g. Lovro Ban iz Beograda. V delo smo stopili 27. III. 1936. Minerji smo zahtevali 3.50 Din na uro, delavci 2.50 Din. Ko je potekel teden, nam je hotel dati podjetnik plačo. Pa smo rekli, da imamo raje 14 dnevno. Ko je pa prišel plačilni dan, pa nismo dobili tistega, za kar smo se dogovorili. Ko smo zahtevali svoje, je podjetnik ustavil delo, češ, da plače niso v razmerju z vsoto, za katero

je prevzel delo na licitaciji. Hotel nam je dati plačo za en teden. Mi smo pa zahtevali plačo za 14 dni naprej. Dal nam je neke listke v podpis. To pa je bila izjava, da se

odpovemo 14 dnevnega odpovednega roka. 12 nas je dalo zadevo sodišču v roke. O poteku te zadeve bom poročal. (Tudi tega dopisa Del. obzornik ni mogel priobčiti dobesedno).

Strokovni pregled

Stavka pri Westnu v Celju. V sredo, 6. maja je v tovarni emajlne posode A. Westen v Celju izbruhnila stavka. V stavko je stopilo vse delavstvo. Povod temu je bil v glavnem ta, ker sta bili poslani na dopust dve delavki, ki sta pokvarili nekaj materiala. Vroč kri zaradi tega pa je povzročilo to, ker sta delavki prosili mojstra, naj bi se jima kazni odpustila, ta pa je izjavil, naj se obrneta na obratnega inženirja. Obratni inženir je nato izjavil, da lahko prideta na delo; ko sta prišli, ju je mojster odslovil, češ, da imata dopust. Ker je mojster tudi drugače silno nepriljubljen zaradi nedostojnega obnašanja napram delavkam, so le-te precej ostro nastopile in viharno protestirale. Podjetje je radi tega spora, oziroma ker delavke niso takoj prijele za delo, samo ustavilo obrat. Zatem je v sredo zvečer zastavkalo vse delavstvo. Ostalo je kar v obratih in izjavilo, da ne zapusti prej tovarne, dokler podjetje ne kaznuje mojstra in ne sprejme teh delavk nazaj v delo.

V četrtek dopoldne bi se imela vršiti razprava in so dospeli v Celje inspektor dela in strokovni tajnik JSZ Rozman in tajnik Strok. komisije. Gospod Westen pa dopoldne delavskih zastopnikov ni hotel sprejeti, pač pa samo inspektorja dela. Popoldne je nato sprejel tudi delavsko delegacijo. Po 4 urnih pogajanjih se je dosegel naslednji sporazum:

»Radi nastale stavke v tovarni Westen dne 6. maja 1936 se je dosegel na sestanku dne 7. maja ob navzočnosti podpisanih sledeči sporazum:

Zaradi stavke se ne bodo izvajale nikake posledice.

Gospod Kresnik se premesti v smislu izjave podjetja.

Obe delavki, ki sta bili kaznovani, nastopita delo istočasno z ostalimi delavci.

Plača je regulirana z zadnjim sporazumom, vendar je tvrdka pripravljena o tem še razpravljati.

Akord v emajlarni ni aktualen.

Zamude časa vsled stavke se ne plača.

Skrajšanje delovnega časa se bo vršilo v smislu kolektivne pogodbe. O ostalih vprašanih se bo vršila razprava v teku prihodnjega tedna.

Čim je delavstvo pristalo na ta sporazum, so ga zastopniki strokovnih organizacij in obratni zaupniki podpisali, delavstvo pa je z zadovoljstvom zapustilo tovarno.

Zadeva bi se po vsej verjetnosti dala na boljši način urediti, ako bi delavstvo pravilno nastopilo. Vendar pa je to resen dokaz, da se delavstvo ne pusti izigravati in izrabljati in da zna braniti svoje pravice. Seveda je za bodoče treba, da se take akcije pravilno izvedejo. Delavstvo se mora zavedati tega, da bo le organizirano in enotno moglo reševati slična vprašanja, zato je prav, ako vse delavstvo stopi v vrste organiziranega delavstva, da bo borba lažja in bolj učinkovita. (»Delavska pravica«, 14. V. 1936.)

Štrajki v Parizu

V nekaterih podjetjih je dosežen sporazum. V štrajku se nahaja še 60.000 delavcev.

Pariz, 30. maja (telefonično).

Sinoči je bil dosežen v nekaterih podjetjih sporazum med delavci in delodajalci. V teh podjetjih je štrajk ustavljen. Poleg drugih so pristali na delavske zahteve Renó, Gnom in Rom, Nijepor, Brant in Talbó.

Najvažnejši je sporazum v tovarni avtomobilov Renó, kjer je štrajkalo 32.000 delavcev. Delavci so dosegli znatno zvišanje plač. Dobil so zagotovilo, da ne bo nikakih sankcij proti štrajkačem. Podjetje je priznalo delavske sindikate in delegate po delavnicah, katerim je dalo

potreben prosti čas za njihovo poslovanje. Ukinjeno je čezurno delo in prvi dan štrajka dobe plačan.

Pravtako so sprejeli delavske zahteve v tovarni avionskih motorjev Gnom in Rom, kjer dela 1500 delavcev. Delavci so dobili v celem podjetju povečanje plač za 1 do 1.25 franka na uro. Čas, določen za kosilo, t. j. pol ure, bo plačan. Delavci, ki opravljajo zdravju škodljiva dela, dobe 1 l mleka dnevno. Ukinjeno je čezurno delo a za nočno delo se plača doklada 2 franka. Ravno tako dobe delavci, ki delajo v podjetju že dve leti po 15 dni plačanega dopusta.

Nekatere tovarne so sprejele vse delavske zahteve, v kolikor je bilo to samo od njih odvisno. Kar se tiče zahteve po kolektivni pogodbi, še tečejo o tem pogajanja v ministerstvu pravde.

Sinoči so se nadaljevali razgovori v tovarnah Citroen, v katerih štrajka 20.000 delavcev. Pravijo, da bo prišlo tekom dneva do sporazuma, ne samo v tovarnah Citroen, temveč tudi v vseh ostalih tovarnah, kjer je štrajk. Zjutraj pa se je razširil štrajk še na nekatera podjetja, tako da danes štrajka krog 60.000 delavcev, čeravno so se vrnili na delo delavci podjetij, kjer je prišlo do sporazuma.

Občinske uprave, ki se nahajajo v vseh pariških predmestjih v rokah strank »Ljudske fronte«, so organizirale tekom večeršnjega dne in dopoldne oskrbovanje delavcev s hrano. Štrajkovni odbori so prepovedali donašanje alkoholnih pijač v tovarne. Vse tovarne, ki štrajkajo imajo izvešene trobojnice in rdeče zastave. V nekaterih tovarnah so bile prirejene sinoči cele zabave ob zvoku harmonik. Ko delegati razgovarjajo z delodajalci, se delavci zabavajo in čakajo konca razgovorov.

Prav vsi listi povdarjajo razliko med štrajki večasih in štrajki sedaj. »Pari Midi« piše:

»Vešasih so štrajkajoči razbijali okna. Zdaj igrajo na harmonike. Ta izpremema je zaskrbelo del tiska.

In zares hoče prikazati veliki tisk, posebno pa desničarski ta dogodek kar strašnejše.

»Žur« pravi: »In tako drvimo po poti revolucije tako hitro, da celo Leo Blum izgleda kot zaostali pešec,

ki ga bodo izključili iz tekme radi njegove fizične slabosti.«

»Ekó d'Pari« pravi, da je Francija prešla v tisti štadij nasilja in brezzakonitosti, v katerem je bila Italija pred Musolinijem in v katerem se nahaja sedaj Španija.

Vsi desničarski listi se trudijo, da bi dokazali, da je štrajk političen. To pa ni tako gotovo. Pred vsem nimajo stranke »Ljudske fronte« interesa, da ustvarjajo nemir baš sedaj ko prevzemajo vlado. Poleg tega sodelujejo v štrajku desničarsko razpoloženi delavci in nameščenci. V tovarni Reno je štrajkalo 200 delavcev, članov »Ognjenih križev«, čeravno so se te organizacije izjavile proti štrajku.

Levičarski listi najostreje protestirajo proti temu, da se hoče izkoristiti delavsko borbo za skorjo kruha za ustvarjanje političnega razburjenja. List »EVR« pravi, da so dekreti Lavala zmanjšali dohodke delavcem. Obljube, da bodo padle tudi cene, pa se niso izpolnile, nasprotno, povečale so se.

»EVR« piše dalje: »Radikali verni svoji tradiciji in svojemu programu stojimo na strani naroda, ki trpi. Treba je pohvaliti, da je ostal hladnokrven in toliko bolj bomo podpirali delavske zahteve, v kolikor bolj bodo oni nastopali brez nasilja in neredov!«

M. Petrović (Politika 1. VI. 1936).

Občni zbor Jugoslovanske strokovne zveze se bo vršil 7. junija 1936 ob pol 10. uri dopoldne v veliki dvorani Delavske zbornice.

V nedeljo, 31. maja se je vršil v Kresnicah ustanovni občni zbor Strokovne skupine telegrafskih delavcev Jugoslovanske strokovne zveze.

Štrajk v svinčenem rudniku v Trapči traja že 18 dni. Rudarji (2000) zahtevajo zvišanje plač in kolektivno pogodbo.

Delavci tovarne »Preslica« v Oroslavu so šli zopet na delo. Dosegli so 5% zvišanje plač in kolektivno pogodbo, veljavno do konca tega leta (podjetje jo je namreč odpovedalo). Gibanje in štrajk je vodil Hrvatski sindikalni savez. Štrajk je trajal 3 tedne.

Zupančič A.:

Zaupnik Ivan Lopar

Humoreska.

I.

Ivan Lopar — zaupnik! Ivan Lopar zaupnik in v mislih že vidi sama sebe kot bodočega mojstra. To se fantazira tako lepo, tako dobro, kot da človek pije iz polne steklenice rdeče rujno vino. Kako sijajno je vendar to življenje! Sam gospod bog ali gospod hudič ga ne bi mogla zamisliti lepšega. Prej ga je kdo pogledal ali poklical samo tako, kar mimogrede ali pa, ker ga je hotel užaliti. »He! Janez! Lopar!« Zdaj pa naenkrat: »Sodrug, tovariš,« ali še celo: »Gospod zaupnik!« Najbrže pa je vse skupaj samo fantazija. Neverjetno. Če pa ni, potem se je treba takega mesta oprijeti z vso silo. Z zobmi se je treba vanj zagrizti. Končno tudi ni nobena šala: »Zaupnik!« Doslej samo navaden delavec, — zdaj naenkrat sodrug zaupnik. Navaden delavec in vendar ima pravo,

da kontrolira razmere v tovarni, hodi po njej gori in doli, k njemu pa prihajajo ostali delavci s prošnjami. Pride ključavničar, prosi ga za to, pride zidar, prosi ga za ono, mizar tretje, vsi ga prosijo naj intervenira zanje pri direktorju za to ali ono. Da tako je sedaj. On sedaj stoji višje nego ključavničar, zidar in mizar. To je življenje. Zaupnik! »Eh!« Še inženir in direktor imata rešpekt pred njim!

II.

Kako smešno je predmestje kjer stanuje Ivan Lopar. Kako so tam vse hiše majhne in na redko pozidane. Pred vrati po klopeh sede delavci z odpetimi srajcami, vidijo se jim kosmata prsa, ženske se prepirajo skozi okna, vrata in še celo za zaprtimi vrati, po cesti pa se valjajo blatne kepe, — delavski otroci. Kako prostaško je vse to! Vse to je uvidel zaupnik Ivan Lopar šele zdaj in zato je spregovoril z direktorjem tovarne par besedi tako mimogrede, o tej svoji zadevi in stvar je bila ure-

jena! Se razume, zaupnik vendar ne more stanovati v umazanem stanovanju stare predmestne hiše. Saj ga mojstri in inženir ne bi smatrali za zaupnika. Noben specialist ne bi imel spoštovanja pred njim. In vse to je uvidel tudi direktor in dal Ivanu Loparju na razpolago stanovanje z vsemi pritliklinami v hiši za tovarniško tehnično osobje. Čez dober teden se je zaupnik Ivan Lopar že izselil iz neljubega kraja v novo bivališče.

III.

Čudno je to. Preje ni imel časa, da bi pokadil cigareto do konca, sedaj ga ima še preveč in dela je v tovarni še vedno toliko kot preje. Dobil je pomočnika, majhnega šepastega mladca. Zelo norčav je, vidi se, da se mu hoče prilizniti. Vešasih ni mislil na to, da bi se pogledal v zrcalo, o, sedaj pa to stori večkrat. Saj mora. Kaj pa bi rekli ljudje, če bi imel ovratnico postrani, če bi bil kosmat in tako dalje. Stvar je pač ta, da se je sodrug Ivan Lopar zelo spremenil

v času ko je bil zaupnik. Zdi se, ko da on ni več on, tako zelo se je spremenil. Za brke izgleda, ko da sploh niso njegovi. Prej so bili dolgi, koccine so štrlele proč in visele doli, zdaj so pristrižene po najnovejši modi. In tudi lica so, ko da niso njegova, gladko obrta se napihujejo in vedno bolj postajajo roza... Posledice pudra in kolonjske vode pač počasi nastopajo. In oči, prej topo zroče pred se, sedaj nasmejane. In vrat z čistim belim ovratnikom. Modra delavna obleka, na nogah brezhibni čevlji, v ustih cigareta, ki jo tudi takrat ne da iz ust, ko govori z inženirjem... Neumnost! Takšen pač mora biti, da bo imel inženir pred njim spoštovanje, in mojstri in specialisti v katerih sosedstvu stanuje... In razen tega...

»Dober dan, sodrug Lopar!«

»Klanjam se! Sluga pokoren!«

»Pridite vendar enkrat k nam, na čašo čaja. Na kratek pomenek...«

»Žalibog, nobenega čaja, sodrug Petelin. Danes imam sejo kuhinjskega odbora. Vsak dan imam kaj. Pre-

500 delavcev lesnega podjetja **Bo-sna Boa d. d.** v Banjaluki je stopilo v štrajk. Gibanje vodi Splošna delavska zveza (ORS).

Za ublažitev bede v Trbovljah je dala Trboveljska premogokopna družba 600.000 Din za nakup živeža. Banska uprava je dala 15.000 kg moke in minister socialne politike 3 vagone koruze za nezaposlene.

Varaždinska tvornica svile je zvišala plače za 5—20%. Preje so znašale plače okrog 180—Din tedensko, sedaj 200—220 Din. To seveda po krajši ustavitvi dela.

V industrijski okolici Pariza štrajka 12000 delavcev 16tih tovarn (med temi tudi tovarne letal, motorjev in avtomobilov). Delavci zahtevajo zvišanje mezd in 40 urni delovni teden. (Glas naroda 29. V. 1936.).

Štrajk delavcev na Poljskem se širi. V Krakovu so delavci zasedli 15 industrijskih podjetij, v Lvovu pa štrajka 10.000 stavbinskih delavcev (Stara pravda 4. VI. 1936).

V Podkarpatski Rusiji na Češkoslovaškem štrajka 4000 poljedelskih delavcev. Prišlo je do neredov.

stranka, ki hoče stanovsko državo, operira z gromkimi gesli in je plačana od kapitala. Najmočnejša stranka so še vedno socialisti.

Abesinskega cesarja bodo odslej sprejemale angleške oblasti kot privatno osebo brez ceremonij. Vozi se pa na angleški križarki. V Ameriki so vabili abesinskega cesarja, da bi

se kazal na razstavi za plačo 1 in pol milijona dolarjev. Ni pristal.

Madžarska. Madžarska se bo tudi kmalu oborožila, v kolikor se še ni. Dva maržarska socialisti sta odpo-tovala v Pariz na kongres francoske socialistične stranke. Gre za smer francoske zunanje politike.

(Politika 28. V.).

Borba stavbincev

Del. Pravica 28. V. 1936.

Spričo težkih gmotnih in socialnih razmer stavbinskega in gradbenega delavstva sploh, ki je bilo do zadnjega časa popolnoma prepuščeno milosti in nemilosti delodajalcev, se je to delavstvo v zadnjem času pričelo zanimati za organizirano akcijo za obrambo svojih pravic.

Gradbena stroka se zadnja leta splošne gospodarske krize ni mogla dovoljno razvijati. Kljub temu je bilo v mesecu septembru 1935 zaposlenih v dravski banovini pri gradbi železnic, cest itd. 2.412 delavcev, pri gradnji nad zemljo pa 5.097, skupaj 7.509 delavcev. Gradbena stroka ima pri nas močan kader poklicnih gradbenih delavcev. K temu kadru se pridružujejo tudi vsi oni številni delavci raznih poklicev, ki so vsled krize izgubili delo v svoji poklicni stroki. S tem se je število gradbenih delavcev znatno dvignilo. Razumljivo je, da v takem položaju delodajalci izrabljajo delavstvo pri plačah, ker so delavci prisiljeni sprejeti delo pod vsakimi tudi še tako slabimi delovnimi pogoji. Danes moremo ugotoviti, da so plače stavbinskega delavstva padle na 1.40 Din in se gibljejo do 4 Din na uro za profesionaliste. S plačo, ki jo prejema delavci pri gradnji nad zemljo more le 35% teh delavcev kriti samski eksistenčni minimum. Pri gradnji železnic, cest itd. pa le samo 15%. O kakih družinskih eksistenčnih možnostih tu sploh ni govora. Delavska zbornica je statistično ugotovila, da je bilo v letu 1935. zaposlenih 37% zidarjev in 45% pomožnih delavcev manj kakor 4 mesece. Le 15% stavbinskih delavcev je bilo polno zaposlenih.

V zadnjem času se je v Ljubljani pričelo močno gibanje stavbinskih in

gradbenih delavcev, ki so potom svoje organizacije predložili stavbinskim podjetjem osnutek kolektivne delovne pogodbe, s katero se zahteva plača od 3.50 Din za pomožne delavce do 6.50 za stavbinske profesionaliste in priučene strokovne delavce. Na tozadevni razpravi, ki jo je sklicala banska uprava 22. maja, so delodajalci načelno pristali na kolektivno pogodbo. V pogledu plač pa so nudili le garancijo za minimalno plačo, ki naj bi znašala za pomožno delavstvo 2.50 Din ter za profesionaliste oziroma priučene delavce 4.50 na uro. Podjetniki so se sklicevali na dejstvo, da so že prevzeli gradbena dela, zlasti javna dela in to pod takimi pogoji, ki jim nikakor ne dopuščajo višjih plač, kakor jih zgoraj nudijo.

Prva razprava tedaj ni prinesla zaželenega uspeha, vendar se ne izključuje, da bo prišlo do sporazuma vsaj v toliko, da se zajezi nadaljnje zniževanje plač. Pri tej razpravi so sodelovale Jugoslov. strok. zveza, Strok. komisija in Nar. strok. zveza, ki so edine v pogledu predloženih zahtev stavbinskega delavstva. Gibanje stavbinskega delavstva za izboljšanje položaja postaja vsak čas bolj napeto in ni izključeno, da bo delavstvo poseglo tudi po skrajnih obrambnih sredstvih, da uveljavi svoje upravičene zahteve, ako ne bo našlo zadostnega razumevanja na strani delodajalcev.

Pozivamo gradbeno in stavbinsko delavstvo, da se v celoti organizira v strokovni organizaciji, v kolikor že ni organizirano, da bo borba uspešnejša. V gradbeni stroki se letos obeta znatno pojačenje dela, zato je prav sedaj skrajni čas, da delavstvo uveljavi svoje zahteve.

Notranji politični pregled

Na obisk je prišel v Beograd poljski zunanji minister polkovnik Bak. Poljski listi pišejo, da ta obisk ni samo vljudnostnega značaja.

Ministerski predsednik Dr. Milan Stojadinović je bil izvoljen za predsednika borze. Ob tej priliki je poudaril, da bo prišlo po sedmih suhih letih, sedem debelih, to se pravi; boljše časi

Razpisane so v Sloveniji za junij in juli volitve v 4 občinah. Tudi v

ostalih občinah se pripravljajo na občinske volitve, ki bodo v jeseni. Sestavljajo se že volilni odbori in kandidatne liste. Brez dvoma bo pri teh volitvah igralo tudi delavstvo važno vlogo.

V celi državi se zelo krepko razvijajo kmečke stanovske organizacije, ki vrše gospodarsko vodstvo kot n. pr. Kmečka zveza, Sloga in Kmetijska družba.

Zunanji politični pregled

Poljska. Govori se o spremembi volilnega reda in o skorajšnjih volitvah, ki naj bi Poljsko prepeljale v položaj demokratičnega parlamentarizma. Nekaj časa smemo še o tem dvomiti, čeravno je to izjavil inšpektor vojske Smigly.

Avstrija. Pripravlja se razpust Heimwehra. Zelo so postali delavni narodni socialisti.

Italija hiti z utrjevanjem na morju in tudi Jadranskega morja ni pozabila. Abesnijo pretvarjajo v kolonijo.

Anglija. Delavska stranka hoče izzvati nove volitve, ker da sedanji parlament ni več odraz razpoloženja prebivalstva. Angleški kralj pride na Francosko na posmrtno svečanost kanadskih strelcev, ki so izgubili v svetovni vojni. Anglija hiti z oboroževanjem, da s tem nadomesti oslabiljenost svojega položaja v svetu.

Japonska. Prišel se je gospodarski boj med Ameriškim združenimi državami in Japonsko ter Avstralijo in Japonsko. Združene države in Avstralija sta se zavarovali pred japonskim blagom z zaščitnimi carinami. Na drugi strani pa se Japonska pripravlja odtrgati zopet »košček« Kitajske s Pekingom, kjer misli mandžurskega cesarja Pu-yija proglasiti za kitajskega cesarja. Kitajska se sedaj na vojno resno pripravlja in je Čank-kaj-šek sprejel nove notranje in zunanje politične smernice: oborožitev vsega kitajskega ljudstva, konec kazenskih ekspedicij, zveza z japonskimi neprijatelji, posebno s severnimi državami. Nekaj se bliža!

V Franciji in Španiji nič posebnega.

Belgija je imela volitve. Napredovala so krila: desnica, levica. Nova pojava so reksisti, to je katoliška

zaposlen sem. Moral bi imeti osebnega tajnika.

„Dober večer, sodrug.“

„O, pozdravljen Tine!“

„Kako ti kaj gre? Slišal sem, da si zaupnik!“

„Ni lahko Tine. Ne vem če bom mogel še dolgo prenašati to funkcijo. Z reformisti je težko, ti pač veš...“

„Kaj praviš?“

„Delo z takimi ljudmi je nemogoče. Najraje bi me požrli...“

Zvit lisjak je postal zadnje čase sodrug Lopar. Z inženirjem govori tako, z mojstri tako, z delavci pa spet drugače. Dobro se mu godi sedaj, plačo mu je direktor povišal prostovoljno, in sedaj je pač vse to treba obdržati. Biti z inženirjem ali mojstri v prepiru ni dobro — pa tudi z delavci — ni dobro. Eh, to je pač politika. Samo zato je treba z vsakim govoriti drugače... Razen tega mora sodrug Lopar večkrat na sestanke v „Delavsko kulturno društvo“, kjer so mu zadnji čas napravili tudi važno funkcijo stoloravnatelja, kar daje mnogo skrbi in brige. Treba se je brigati, da so člani, ki se

povabljeni na intimne sestanke dostojno oblečeni, da niso preveč nedostojni v obnašanju proti damam sodružicam, ki so prišle v spremstvu drugih sodrugov. To je nevhvaležno, posel. Treba je znati poljubovati roke, plesati valček in tango in poleg vsega tega še marsikaj, da človek ne velja za neinteligentnega. Skratka, obnašati se je treba kot meščan z dobro mesečno plačo in rutino kapitalista v občevanju.

Vse takšne in slične neprijetnosti je Ivan Lopar gladko pasiral in kmalu se je tako uživel v to, da sploh ni vedel, kako je prišlo do tega, da je postal enak ostalim starejšim članom. Vendar z življenjem kljub temu ni zadovoljen. Pravzaprav z življenjem že, le s svojo ženo ne. Nič čudnega. Ona je čisto navadna ženska. Nosí obleko do gležnjev in na glavi ima ruto. Vrag ji vzemi, to bi ne bila nesreča. Lahko bi ji kupil novo obleko, na glavo bi ji posadil klobuk, toda ne gre zato. Ona nima pravega obnašanja. Tako je in to je hudič. Ona je ostala takšna kot prej, ko je bil on še navaden delavec.

Ivan Lopar ji pravi: „Margaretka, zdaj si žena zaupnika!“ In ona: „Oh, Janko, bodi karkoli, jaz te imam rada tudi brez tega...“ Kaj naj stori na to... Pride obisk, obiše ga mojstri. Gre enostavno v drvnicu ster ali kakšen špecialist in ona se in seka drva, ker on nima časa. Žene in prijateljice članov „Delavskega kulturnega društva“ in one nekaterih špecialistov in mojstrov, te so pač drugačne, dostojne so, kar vidi se jim kako jim izstopajo oči iz srčkanih jamic, tako močno koketirajo. Ta vrag babji se pa ljudi boji. Ha! S tako ženo se pač ne moreš pokazati ljudem. In radi nje ne bo užival nikoli pravega spoštovanja ljudi. Sicer pa, na prvi pogled se vidi, da je čisto navadna delavka. Štor., pa ga postavi kamor hočeš. In tudi nekoliko prestara je že zanj. Ah, če bi mogel človek dobiti mlado, srčkano ženo, z kratkim krilcem, klobučkom in svilenimi nogavicami. Kako bi mu zavidali...

Nekega dne se je opogumil in ji kar naravnost rekel: „Midva nisva za skupaj!“ Žena z ruto na glavi je

šla — in prišla je taka, ki je bila po njegovi sodbi inteligentna, taka, ki zna koketirati... Vitka, lepa, mlada, najlepše jo je krasilo...

In kako je zanimiva! Hrano si pušti prinašati na dom. Lipovega čaja sploh ne pije, samo kavo, pravo turško kavo. Pravi, da rabi dražil za živce, kruh mrzi, najraje ima piškote ali pa prepečenec... To ali ono ni več moderno, ah, vedno je kaj. In kako strašno dolgčas ji je vedno. On, gospod, sodrug, tovariš Ivan Lopar je zelo ponosen na njo!

IV.

Prišla je kriza... Tovarna je morala reducirati delovne moči... Ivan Lopar je moral podpisati odpoved štiriindvajset delavk... Ljudje so zahtevali shod, niso se strinjali z odpovedjo. Vsevpred se je govorilo, da je zaupnik podkupljen, da zaupnik ne sme podpisati odpovedi. Ko je razburjenost dosegla višek, so sklicali shod — in na njem odstavili Ivana Loparja. Odpuščene delavke so pa prišle takoj nazaj... Seveda, borili so se zato!

Položaj rudarjev in demontaža slovenske industrije

Del. Pravica 28. V. 1936.

V Ljubljani obstoječi akcijski odbor, v katerem so zastopane vse zainteresirane centralne strokovne organizacije, to je Jugoslovanska strokovna zveza, Strokovna komisija ter Narodna strokovna zveza, je sklical dne 23. maja 1936 v dvorani Delavske zbornice širšo anketo, na katero so bili poleg zastopnikov rudarskega in kovinarskega delavstva vabljeni tudi vsi slovenski poslanci in senatorji, obrtniška in trgovska združenja ter druge javne korporacije, ki so na tem vprašanju posredno ali neposredno zainteresirane. Te ankete so se udeležili zastopnik banske uprave dr. Karlin, delavsko zbornico sta zastopala Sedej in Uratnik, dalje so prisostvovali zastopniki občin rudarskih revirjev, narodni poslanci Šemrov, Pleskovič, Mravlje, Turk, Zupančič in senator dr. Kramer. Anketo je otvoril in vodil Leskovšek, ki je uvodoma pojasnil namen ankete, da se ustvari enotno gledanje slovenske javnosti na pereče vprašanje rudarske krize, ki reže globoke rane v socialno in gospodarsko življenje Slovenije. Borba proti krizi v rudarski industriji ni samo borba rudarskega delavstva, marveč borba vseh slojev skupno z onimi, ki so še posebej poklicani, da čuvajo socialno in gospodarsko življenje Slovenije. Borba proti krizi v rudarski industriji ni samo borba rudarskega delavstva, marveč borba vseh slojev z onimi, ki so še posebej poklicani, da čuvajo socialno in gospodarsko blagostanje našega delovnega ljudstva.

Anketa je ponovno osvetlila strašne socialne in gospodarske posledice rudarske krize slovenskih premogovnikov in to v prvi vrsti krize rudnikov TPD. Strokovni tajnik Arh je s statističnimi podatki dokazal nazadovanje produkcije premoga slovenskih rudnikov. Slovenija je dala l. 1913. 1.587.138 ton premoga ali 51% celotne produkcije na teritoriju današnje naše države. L. 1935. se je v vsej državi produciralo premoga 4.375.476 ton, od tega v Sloveniji samo še 1.200.000 ton ali 28%. Ta veliki padec produkcije ima vzroke deloma v splošni gospodarski krizi, v glavnem pa v tem, ker so se znatno znižale dobave za državne železnice, ki so najjačji odjemalec premoga. Pri državnih dobavah se je dala prednost državnim rudnikom, ki danes krijejo eno tretjino potrebe državnih železnic. Državni rudniki imajo močan vpliv na politiko dobav, zlasti ker producirajo z znatno manjšimi produkcijskimi stroški. Dobave slovenskih rudnikov so padle od l. 1929. od 1.020.000 ton na 483.417 ton v l. 1935, to je za celih 52 in pol odstotka. Če bi se upoštevala pri državnih dobavah teritorialna enakopravnost, bi se smele te dobave znižati le za okoli 200.000 ton letno. V l. 1935. so se dobave ponovno znižale za novih 2,3%, tako je znašala dobava slovenskih rudnikov drž. železnicam l. 1930. še 45%, 1935-36 pa samo še 25%.

Temu vzporedno se je zniževalo tudi število zaposlenih rudarjev v slovenskih rudnikih še 9.225 rudarjev, l. 1935. pa samo še 5.800 in še

od teh 90% le delno zaposlenih. Ta padec zaposlitve se izraža zlasti v zaslužku. Zaslužek rudarjev je znašal v Sloveniji še 168 milijonov dinarjev, ki se je stalno manjšal in je l. 1935. padel na 69 milijonov dinarjev. To znači, da je izgubilo rudarsko delavstvo v teh letih okoli 700 milijonov dinarjev, kar pomeni ogromno škodo našemu gospodarstvu na eni, na drugi strani pa propast rudarskega delavstva slovenskih rudnikov.

Nepopisna beda in njene posledice postajajo od dneva v dan strašnejše. Ugotovljeno je, da je v rudniških revirjih 27% rudarskih otrok z odprto jetiko, 85% vseh rudarskih otrok pa je že z njo okuženih.

Načelnik II. rudarske skupine Pliberšek je navajal med drugim, da bodo rudarji TPD v mesecu maju delali samo deset dni in bo njihov zaslužek znašal od 118 do 322 Din za cel mesec maj. Ako odštejemo od tega prispevke za socialne dajatve, davek in drugo, bodo nekateri prejeli le par dinarjev, s katerimi naj preživijo sebe in svoje družine. Tako bo odpadlo na enega člana 0.80 do 1 Din za dnevno preživljanje.

Na anketi so dalje govorili nekateri poslanci in senatorji, ki so poudarjali svoje prizadevanje za zaščito rudarjev in zagotavljanje svoje pomoči pri nadaljnjem delu v tem pravcu. Govorili so tudi zastopniki občin iz rudarskih revirjev, ki so pojasnili težak finančni položaj teh občin in možnost pomoči rudarjem. Od gospodarskih krogov, ki so bili vablje-

ni na to anketo, se je oglašil samo zastopnik Združenja čevljarjskih obrtnikov, ki je izrazil solidarnost v borbi za izboljšanje rudarskega položaja. Dalje so govorili zastopniki strokovnih organizacij (za JSZ tovariš Lombardo), ki so poudarjali nujnost rešitve nevzdržnega položaja rudarskih revirjev, ki se ne sme odlašati. Banska uprava naj stori vse, kar je v njeni moči. Sredstva iz bednostnega fonda naj se dajo le za tja, kjer je potreba največja in to v prvi vrsti za rudarje. Postavljeni so bili sledeči stvarni predlogi:

1. Sanirajo naj se Bratovske skladišnice, da bo mogoče upokojiti rudarje stare nad 60 let in zaposli njihove sinove.

2. Ukinejo naj se prispevki za bednostni sklad, katere plačujejo rudarji.

3. Določi naj se deputacija, ki naj nemudoma gre v Belgrad, da še enkrat na merodajnih mestih obrazloži nevzdržni položaj rudarjev.

Zadnjega predloga anketa ni osvojila, ker je že v naprej kazalo, da taka deputacija ne bi imela nikakega uspeha. Denar, ki bi ga porabila ta deputacija, naj se raje odstopi gladojočim rudarskim hišam. Predlagana je bila nujna brzojavka predsedniku vlade dr. Stojadinoviču, v kateri ga prosijo udeleženci ankete, da naj tik pred razdelitvijo dobav drž. železnicam upošteva težki položaj slovenskih rudarjev.

V splošnem ta anketa ni rodila onega, kar bi smeli pričakovati, ker ni našla pri gospodarskih krogih pravega in potrebnega razumevanja. Delavstvo je bilo in bo tudi v bodoče ostalo osamljeno v borbi za svoj obstoj in mora s tem tudi računati.

polago, je izobraževanje najvažnejši temelj. Spoznanje teh potreb mora torej vsakogar siliti v skupnost in organizacijo.

„Vzajemnost“ hoče torej biti takšna organizacija, ki naj izpopolni najboljčutnejšo vrzel v delavčevem razvoju. V skupnosti s splošno zvezo „Vzajemnosti“, ki druži delavstvo cele Slovenije, bo novo društvo skušalo z vsemi sredstvi tolmačiti najvažnejša vprašanja.

Kakor za delavca, je važno tudi za kmeta kulturna organizacija, da se postavi na lastne noge ter otrese lažnjivih vplivov. V „Vzajemnosti“ pa je prostora za vse, ki še za kruh trpe, kjer je možnost, da spoznajo široko cesto do zdravega napredka.

Zato vabimo in pozivamo vse, ki jim je na srcu skupnost in delavsko-kmečka stvar, da pristopijo kot člani k delavskemu kulturnemu društvu „Vzajemnost“, ki je edino res delavsko društvo in obenem društvo slehernega človeka. Posebno delavsko-kmečka mladina, fantje in dekleta so vabljeni, da se udeležite ustanovnega občnega zbora, delavskega kulturnega društva „Vzajemnost“, ki se vrši v nedeljo, 7. junija t. l. v gostilni Albina Plevnika v Sp. Kašlju ob 2. uri popoldne.

Ludvik K.

Ekonomska enota, odnosno založba je izdala v „Mali Biblioteki“ najaktualnejši odlomek iz borbe delavstva „Trbovlje“, socialni prerez. Kdor hoče poznati zgodovino najnovije dobe, ta naj študira usodo enega industrijskega kraja, študira naj „Trbovlje“, ki so simbol trpljenja in naporov vsega industrijskega delavstva Slovenije! Cena posameznem zvezku je Din 5.—, Naroča se: Uredništvo in uprava „Male Biblioteke“, Ljubljana, Miklošičeva c. št. 15. dvorišče.

Izprememba in poslabšanje položaja rudarjev od l. 1923—1936

Leto	Zaslužek	Odtegljaji	Davka
	Din	Din	Din
1923	19.387'27	917'77	—
1924	23.993'84	936'57	51'70
1925	20.960'79	1.592'54	569'83
1926	16.302'15	1.647'22	619'44
1927	14.381'71	2.128'—	588'28
1928	13.078'—	1.298'—	251'56
1929	14.078'—	1.452'68	315'68
1930	12.028'—	1.307'12	225'16
1931	10.242'47	1.413'33	161'69
1932	9.775'11	1.626'11	151'31
1933	9.472'82	1.354'82	128'70
1934	9.911'—	1.631'25	242'04
1935	8.110'81	1.484'—	131'46
Skupaj let 13	Din 181.879'97	Din 18'789'41	Din 3.185'29

Rudar je v teku 13 let (med temi 5 let akordnega dela) zaslužil skupno Din 181.879'97 ali čiste plače Din 163.090'56.

Kulturni pregled

ZALOG.

Izšla je revija „Savremeni Pogledi“ št. 4, mesečnik za književnost, znanost in umetnost, z zelo pesrto vsebino: Spektator — Vprašanje srednjih slojev, Fragment o Tolstoj. M. Matijašević: Maršal Badoglio javlja. Tone Čufar: Govor fabriških delavcev. J. Popovič: Prodana mladost. E. Dabit: Človek in pes. i. t. d. Naroča se: V. Buk, Slavonki Brod, tiskarna. — Celoletna naročnina je Din 60.

Na podlagi oblastno dovoljenih pravil ustanovljamo v Zalogu delavsko kulturno društvo „Vzajemnost“. Kdor pozna delavsko gibanje tudi pri nas, ve, kaj tako društvo pomeni. Pa tudi vsak delavec se mora zavediti, da nam je neobhodno potrebno zavedno, sposobno in šolano delavstvo. Med vsemi sredstvi, ki so mu v današnjih razmerah na raz-

Naročniki!

Obnovite naročnino!
Darujte za tiskovni sklad!

Splošna stavka po vsej državi je izbruhnila v Grčiji. Tobačni delavci v Solunu so stavkali v borbi za zvišanje plač že več dni brezuspešno. Da jih podpro, so strokovne organizacije proglasile splošno stavko v Solunu. Oblast je takoj ostro nastopila proti stavkujočim in pri demonstraciji 6000 štrajkujočih je policija streljala v živo. Bilo je več mrtvih in mnogo ranjenih. Ti dogodki so dvignili delavstvo tudi po ostalih industrijskih krajih in je v znak protesta ustavilo vse delo. Predsednik največje grške stranke Sofulis, ki je obenem predsednik parlamenta, je protestiral proti preostremu nastopu policije. Nemirna so vsa industrijska središča. (»Delavska pravica« 14. V. 1936.)